

Dobrodružství
Toma Sawyera
a Huckleberryho Finna

MARK TWAIN

DOBRODRUŽSTVÁ TOMA SAWYERA
A HUCKLEBERRYHO FINNA

DOBRODRUŽSTVÁ
TOMA SAWYERA
A
HUCKLEBERRYHO
FINNA

Mark Twain

Preložil

OTAKAR KOŘÍNEK

slovart

Slovak edition
© Vydavateľstvo SLOVART, spol. s r. o.,
Bratislava 2012, 2020
Translation © Otakar Kořínek 2012, 2020
Cover illustration © Tomski&Polanski 2020

Všetky práva vyhradené. Žiadna časť tejto knihy nesmie byť reprodukováná ani šírená v akejkoľvek forme alebo akýmkoľvek prostriedkami, či už elektronickými, alebo mechanickými, vo forme fotokópií či nahrávok, respektíve prostredníctvom súčasného alebo budúceho informačného systému a podobne, bez predchádzajúceho písomného súhlasu vydavateľa.

ISBN 978-80-556-4228-4

*Dobrodružství
Toma Sawyera*

PREDSLOV

Väčšina dobrodružstiev v tejto knihe sa skutočne stala. Niektoré sa prihodili mne, ostatné mojím spolužiakom. Huck Finn je odpozorovaný zo života. Tom Sawyer takisto, lenže nie podľa jednej postavy: spájajú sa v ňom typické črty troch chlapcov, a preto patrí do kategórie zmiešanej architektúry.

Kuriózne povery, ktoré spomínam, boli v čase tohto príbehu – pred tridsiatimi-štyridsiatimi rokmi – všeobecne rozšírené medzi deťmi a otrokmi na západe.

Hoci je moja kniha určená predovšetkým na pobavenie chlapcov a dievčat, verím, že po nej siahnu i muži a ženy, lebo mojím zámerom bolo okrem iného nevtieravo pripomenúť dospelým, že aj oni boli kedysi malí, že aj oni zmýšľali, konali a zhovárali sa ako jej hrdinovia a že aj oni občas stvárali prečudesné kúsky.

Autor
Hartford 1876

„Tom!“

Nič.

„Tom!“

Nič.

„Kam sa to chlapčisko zas podelo! Tom!!“

Nič.

Stará pani si posunula okuliare na konček nosa a spomnad nich sa zobzerala po izbe. Potom si ich podvihla na čelo a zobzerala sa spod nich. Zriedkakedy, ba skôr nikdy sa nedívala cez ne, keď hľadala takú drobnôstku, ako je chlapec, pretože to boli jej parádne okuliare, pýcha jej srdca, a dala si ich urobiť nie na pozeranie – práve tak dobre by bola videla cez kolieska zo sporákovej platne – ale preto, že to bolo „nóbl“. Na chvíľočku upadla do rozpakov, no hneď zvolala, nie síce hnevliivo, ale dostatočne nahlas, aby to počul aj nábytok:

„Keď ťa chytím, tak ťa namojdušu...“

Nedopovedala, lebo zároveň sa zohla a štuchala metlou pod posteľ a dych potrebovala, aby štuchancom dodala pádnosti. Zburcovala iba mačku.

„Nezbedník jeden! No počkaj!“

Podišla k otvoreným dverám, zastala si v nich a skúmaným pohľadom prebehla riadky popínavých rajčín a záplavu buriny – hlavné „články“ záhrady. Toma nikde. Preto zvýšeným hlasom, vyrátaným, aby ho bolo počuť doďaleka, skríkla:

„To-óóm!“

Za chrptom jej čosi zašuchotalo. Stihla sa obrátiť práve včas, aby zdrapla malého chlapca za okraj kabáta a prekazila mu útek.

„Tak, a mám ťa! To som si mohla mysliet! Čo si robil v komore?“

„Nič.“

„Nič? Pozri sa na ruky! – a na ústa! Od čoho ich máš?“

„Neviem, tetuška.“

„Zato ja viem! Od lekváru! Stokrát som ti povedala, daj tomu lekváru pokoj, lebo ťa z kože oderiem! Podaj mi tú trstenicu!“

Trstenica zavisla vo vzduchu – situácia bola beznádejná...

„Joj! Za tebou, za tebou, tetuška!!“

Stará pani sa zvrtila a schytila si sukňu pred hroziacim nebezpečenstvom. Tom bol v mihu pri vysokom plote, preškriabal sa cezeň a zmizol.

Jeho teta Polly zdúpnela, ale potom sa dobrácky rozosmiala.

„Loptoš jeden, už by som mohla zmúdiť. Koľko sa mi navystrájal takýchto figľov, aby som sa mala na pozore! Ale stará hlupaňa, najväčšia hlupaňa, tak veru. Ako hovorí príslovie – starý pes a nemá za malé dieťa rozumu. Lenže to lapajisko príde zakaždým s niečim iným, tak ako mám vedieť, čo na mňa chystá? A vždy akoby presne vedel, kedy ma prejde trepezlivosť, a v tej chvíli ma dačím odzbrojí alebo rozosmeje a je po búrke a po treste. Nevychovávam ho, ako by som mala, to je svätá pravda. Kto zdržuje prút svoj, nenávidí syna svojho, ako hovorí Písmo. Pácham hriech a privolám naňho i na seba muky pekelné, veru tak. Je posadnutý diablom, ale zmiluj sa Bože! – veď je to syn mojej nebožky sestry, chúďatko, nemôžem ho biť, ako by si zasluhoval, nemám na to srdce. Vždy, keď mu odpustím, pichne ma svedomie, a vždy, keď ho udriem, puká mi srdce. Veru,

veru, človek zo ženy zrodený je krátkeho veku a dlhého trápenia, tak stojí v Písme, a bude to pravda. Dnes popoludní pôjde zas poza školu a ja mu budem musieť uložiť, aby zajtra za trest pracoval. Ťažko mi to padne, v sobotu majú všetci chlapci voľno a on prácu nenávidí ako hádam nič na svete, ale aspoň občas si musím konať povinnosť, lebo nakoniec budem skazou toho dieťaťa práve ja.“

Tom, prirodzene, šiel poza školu a do vôle si tam užil. Domov sa vrátil práve včas, aby ešte pred večerou pomohol ich malému černochovi Jimovi napíliť na zajtra dreva a naštiepať triesok – či skôr práve včas, aby mu stihol porozprávať o svojich zážitkoch, kým Jim píliť a štiepať zväčša sám. Tomov mladší brat (presnejšie, nevlastný brat) Sid si svoje už urobil (mal pozbierať ívery), lebo to bol tichý chlapec bez štipky dobrodružných či lapajských sklonov.

Kým Tom večeral a potajomky sa napchával cukrom, kedykoľvek sa naskytna príhodná chvíľa, teta Polly naňho útočila chytráckymi a veľmi zákernými otázkami – chcela totiž dostať Toma do pasce a vyťahnúť z neho zničujúce priznanie. Ako mnohé prosté duše, aj ona si vo svojej neškodnej márnomyseľnosti lichotila, že je obdarená schopnosťou temnej a lstivej diplomacie, a svoje najpriehľadnejšie nástrahy pokladala za vrchol rafinovanosti. Začala:

„Tom, v škole bolo teplo, však?“

„Áno.“

„Veľmi teplo, však?“

„Áno.“

„A nechcelo sa ti ísť kúpať?“

Tom sa trochu naľakal – pojalo ho nedobré tušenie. Vrhol skúmový pohľad na tvár tety Polly, ale nič z nej nevyčítal. Preto odvetil:

„Nie – ani veľmi nie.“

Teta Polly siahla Tomovi na košeľu a povedala:

„No ani rozhorúčený veľmi nie si.“ Lichotilo jej, ako šikovne zistila, že má suchú košeľu – nikto netušil, že práve toto bolo jej zámerom. Tom však hneď vedel, odkiaľ fúka vietor, a tak jej šikovne prekazil nasledujúci ťah:

„Niekoľkí sme si pumpovali na hlavu vodu – ešte ju mám mokrú, vidíš?“

Tetu Polly trochu rozladilo, že pozabudla na tento nepriamy dôkaz a lešť jej nevyšla. No vzápätí ju osvietil nový nápad:

„Ale golier od košeľe, čo som ti prišila, si si nemusel odtrhnúť, aby ste si mohli na hlavu pumpovať vodu, nie? Rozopni si kabát!“ Znepokojenie z Tomovej tváre zmizlo. Roztvoril si kabát. Golier na košeli bol pevne prišitý.

„No toto! Tak dobre, utekaj už! Chcela som sa len presvedčiť, či si nebol poza školu a či si sa nekúpал. Ale odpúšťam ti. Tuším je to s tebou ako v tom prísloví, že popálená mačka sa aj svetla bojí – si lepšia, ako vyzeráš. Aspoň tentoraz.“

Zamrzelo ju, že jej prefikanosť neuspela, no zároveň bola rada, že Tom sa aspoň raz akýmsi nedopatrením pošmykol na dobré chodníčky.

No vtom sa ozval Sidney:

„Len keby som sa nepamätal, že golier si mu prišila bielou niťou, a teraz je čiernou.“

„To je pravda. Tom!“

Lenže Tom nečakal. Vo dverách ešte zvolal:

„Počkaj, čo ti spravím, Sid!“

Keď bol v bezpečí, prezrel si dve veľké ihly, čo mal zapichnuté v chlopni kabáta – do jednej bola navlečená biela niť, do druhej čierna.

„Nebyť Sida, nikdy by na to neprišla,“ hundral si. „Došlaka, raz šije bielou, raz čiernou. Ako keby nemohla šiť stále jednou – kto si to má pamätať? Ale Sid si to odskáče! Nech sa teší!“

Tom rozhodne nebol vzorným synáčikom. Jedného takého však poznal – a z duše ním opovrhoval.

No o minútku, o dve – a možno ani o toľko nie – boli všetky trampoty zabudnuté. Nie však preto, že by ho trápili a ťažili čo len o vlások menej, ako veľké trampoty trápia veľkých, ale jednoducho preto, že mu ich zatisla do úzadia a napokon vyhnala z hlavy nová vec – presne tak, ako dospelí zabúdajú na svoje nešťastia v rozochvení z nových podujatí. Touto novou vecou bola cenná novinka v oblasti hvízdania, ktorú práve získal od istého černocho – a celý sa triasol, aby si ju nerušene vyskúšal. Bolo to čosi ako vtáčie trilkovanie, taký švitorivý klokot, ktorý sa dosahuje tým, že sa pri hvízdaní dotýkame v krátkych prestávkach jazykom podnebia – čitateľ si pravdepodobne bude pamätať, ako na to, ak bol niekedy chlapcom. Usilovným a sústredeným cvičením tomu prišiel Tom čoskoro na koreň, a tak si vykračoval ulicou s ústami plnými lahodných tónov a so srdcom plným radosti. Cítil sa ako astronóm, ktorý práve objavil novú planétu – a pokiaľ ide o veľkosť, hĺbku a rýdzosť tejto radosti, v tom astronóma sto ráz pretromfol.

Letné večery sú dlhé. Ešte sa nezotmelo. Tom zrazu prestal hvízdať. Pred ním stál cudzí chlapec – trošičku väčší ako on. Každý nový – bez ohľadu na vek a pohlavie – bol v maličkom a nudnom St. Petersburgu neobyčajnou vzácnosťou. Tento bol navyše aj pekne oblečený – pekne na všedný deň. To bolo jednoducho neslýchané. Čiapka ako z výkladu, upätý,

pozapínaný modrý kabát nový a čistučký, nohavice takisto. Ba aj topánky mal – a je ešte len piatok. Aj viazanku – z pestrej stužky. Celý ako z veľkého mesta, čo ťalo Toma do živého. Čím dlhšie hľadel na ten skvostný zázrak, tým väčšmi nad tým fičúrstvom ohrňal nos a tým úbohejší sa mu videl vlastný odev.

Ani jeden ani druhý neprehovoril. Keď sa pohol jeden, pohol sa i druhý – ale iba bokom, v kruhu. Pri tom si boli stále zoči-voči a prebodávali sa pohľadmi. Nakoniec Tom precedil:

„Dostaneš!“

„To by som rád videl!“

„Premôžem ťa!“

„Nepremôžeš!“

„A premôžem!“

„A nepremôžeš!“

„Uvidíš!“

„Ty uvidíš!“

Tiesnivá chvíľka ticha. Potom zasa Tom:

„Ako sa voláš?“

„Čo ťa do toho!“

„Keď budem chcieť, bude ma!“

„Tak prečo nechceš?“

„Keď povieš tri, budem chcieť!“

„Tri! Tri! Tri! No?“

„Si ty ale múdry! Zbil by som ťa s jednou rukou vo vrecku, keby som chcel.“

„A prečo nezbiješ? Stále len hovoríš.“

„Aj ťa zbijem, keď sa budeš začínať!“

„Takých už bolo!“

„Panák vyfintný! Si o sebe myslíš! Taká čiapka – pche!“

„Keď sa ti nepáči, neďívaj sa na ňu. Len mi ju zhoď – uvidíš, ako s tebou pozametám!“

„Chvasták!“

„Ty si chvasták!“

„Si obyčajný chvasták a na nič sa neodvážiš!“

„Strať sa!“

„Ešte chvíľu sa začínaj a dostaneš do hlavy kameň!“

„Čakám!“

„Uvidíš!“

„Tak prečo už nedostanem? Stále len že dostanem a dostanem, a nič! Lebo sa bojíš!“

„A nebojím!“

„A bojíš!“

„A nebojím!“

„A bojíš!“

Ďalšia chvíľka ticha, ďalšie premeriavanie, ďalšie obchádzanie.

„Zmizni odtiaľto!“ zasyčal opäť Tom.

„Ty zmizni!“

„Nezmiznem!“

„Ani ja!“

Stáli pevne rozkročení, plece pri pleci a z celej sily sa pretískali, nenávisťne na seba gániac. Jeden druhým však nepohol. Keď boli od námahy celí červení a zadychčaní, obaja začali pomaličky, obozretne popúšťať a Tom povedal:

„Si bojzlivé šteňa. Počkaj, poviem svojmu veľkému bratovi a ten ťa zbije malíčkom ľavej ruky!“

„Z toho si tak robím! Ja mám ešte väčšieho brata a ten ho šmarí za henten plot!“ (Obaja bratia, prirodzene, vymyslení.)

„Vymýšľaš si.“

„Never si, ale je to pravda!“

Tom nakreslil palcom bosej nohy do prachu čiaru a vyhlásil:

„Keď túto čiaru prekročíš, dostaneš, že sa na nohy nepostavíš! A budeš mať!“

Cudzí chlapec čiaru hneď prekročil a podpichol:

„No?“

„Radšej neprovokuj a buď ticho!“

„Ale povedal si – tak kedy dostanem?“

„Otca ti! Za dva centy!“

Cudzí chlapec vybral z vrečka dve mince a posmešne ich Tomovi otrčil. Tom mu ich vyrazil z dlane. Vzápätí sa obaja váľali a kľbčili v mračne prachu, zakvačení do seba ako dva kocúry. Kmásali sa za vlasy, za šaty, škriabali a búšili sa do nosov a hali-li sa do prachu hrdinov. Onedlho ten virvar nadobudol obrisy a z bojovej vravy sa vynoril Tom, sediac rozkročmo cudziemu chlapcovi na prsiach, a päste sa mu len tak mihali.

„Zakrič dosť mám!“ zvolal Tom.

Chlapec sa len metal a fučal, aby sa vyslobodil zo zovretia. Plakal – ale skôr od zúrivosti.

„Zakrič dosť mám!“ – a mláťačka pokračovala.

Z chlapca sa konečne vydralo pridusené „dosť mám“ a Tom ho pustil.

„Máš, čo si chceš! A nabudúce si dávaj pozor, do koho sa začínaš!“

Chlapec odchádzal, oprašujúc si šaty, vzlykal, utieral si slzy, posmrkával a každú chvíľu sa obzeral, výhrazne mykajúc hlavou a zastrájajúc sa, čo všetko Tomovi spraví, „keď ho najbližšie chytí“. Tom na to odpovedal uštipačnými posmeškami a niesol sa z bojiska ani páv. No len čo sa otočil, chlapec zdvihol kameň a trafil ním Toma medzi lopatky. Nato sa zvrtol a vyrazil ako jeleň. Tom ho hnal až domov a tak zisťoval, kde býva. Potom zaujal útočné postavenie pri bráne, vyzývajúc nepriateľa, aby sa ukázal. Ten sa ukázal,

lenže v obloku, chvíľu Tomovi vyplazoval jazyk a robil dlhý nos a potom sa stiahol. Nato sa ukázala nepriateľova mama, vynadala Tomovi do zlých, skazených pobehajov a rozkázala mu, aby sa pratal. Tom sa pratal, ale svätosväte si sľúbil, že si toho chalana ešte „počká“.

Domov sa v ten večer vrátil veľmi neskoro, a keď potichučky, obozretne vliezol oblokom do svojej izby, zistil, že vhuhol rovno do pasce v podobe tety Polly. Keď teta videla, v akom stave má šaty, jej odhodlanie premeniť mu sobotné voľno na nútené práce stvrdlo na kameň.

2

Nadišlo sobotné ráno a letný svet bol celý rozjasnený a svieži, kypel životom. Každé srdce spievalo, a ak to srdce bolo mladé, jeho spev znel aj z pier. V každej tvári bola veselosť a v každom kroku skok. Agáty kvitli a ich vôňa presycovala vzduch. Cardiffský kopec, týčiaci sa kus za mestečkom, sa celý zelenel a ležal presne tak ďaleko, aby sa zdal zemou zaslúbenou, vysnenou, pokojnou a vábivou.

Na chodníku sa zjavil Tom s vedrom vápna a štetkou na dlhej rúčke. Očami prebehol plot. Príroda razom stratila všetok pôvab, dušu mu ihneď zastrelili chmáry. Plot bol zo tridsať krokov dlhý a takmer tri metre vysoký! Tomovi sa zazdalo, že svet je pustatinou a žitie len bremenom. Vzdychol, namočil štetku a prešiel ňou po najvyššej doske, tento úkon zopakoval ešte raz a ešte raz, potom porovnal bezvýznamnú bielu šmuhu s nedozerným kontinentom neobielennej plochy a utrápene si sadol na debničku.

Z brány vyskackal Jim s plechovým vedrom, po-
spevujúc si Devy z Buffala. Nosiť vodu z mestskej
studne, to bola v Tomových očiach odjakživa tá naj-
odpornejšia práca, ale v tejto chvíli videl veci inak.
Spomenul si, že pri studni býva veselá spoločnosť.
Vždy tam čakáva zástup bielych, hnedých i čiernych
chlapcov a dievčat, kým na nich príde rad, a pritom
oddychujú, kramária so všelijakými čačkami, hašte-
ria sa, bijú, stvárajú neplechty. A spomenul si aj na to,
že studňa je síce čo by dva razy kameňom dohodil,
ale Jim sa nikdy nevrátil s vodou prv ako o hodinu –
a to ešte musel ísť niekto poňho.

„Hej, Jim, biel' za mňa chvíľu a ja prinesiem vodu!“

Jim pokrútil hlavou a odvetil:

„Nedá sa, pán Tom. Pani nakázali, že mám ísť po
vodu a nikde sa s nikým nemeškať. A ešte poveda-
li, že pán Tom asi budú chcieť, aby som bielil, ale že
ja si mám hľadiť svojho – a že vraj na bielenie sa-
my dozrú.“

„Z jej rečí si nič nerob, Jim. Takto rozpráva vždy. Daj
sem vedro – hneď som späť. O ničom sa nedozvie.“

„Nie, pán Tom, bojím sa. Pani povedali, že mi od-
trhnú hlavu. Aj by to spravili.“

„Tá? Veď ešte nikdy nikoho nezabila – nanajvýš ťa
poklopká náprstkom po hlave – a to je ako nič, sám
povedz! Má len kopu rečí, ale reči nebolia – ak sa pri-
tom náhodou aj nerozplače.“ Tom na chvíľu zmlkol
a vytasil sa s návrhom:

„Počuj, Jim, dám ti za to guľku – bielu mramorku!“

Jim zakolísal.

„Bielu mramorku, Jim! Nádhernú, až oči prechá-
dzajú. Pozri!“

„Júj, tá ale je, ozaj! Ale pán Tom, ja sa tak bojím pa-
nej...“

„A ešte by som ti ukázal boľavý palec na nohe!“

Aj Jim bol iba človek – pokušenie bolo priveľké. Položil vedro, vzal si mramorku a dychtivo sa zohol k palcu, z ktorého si Tom odmotával obvaz. No vzápätí fujazdil s vedrom v ruke a so štípajúcim zadkom pod nohavicami, Tom odušu bielil a teta Polly odchádzala z bojiska s papučou v ruke a s triumfom v očiach.

Tomova energia však nemala dlhý život. Hlavou mu leteli všetky radosti, ktoré si predsavzal na tento deň, a jeho utrpenie sa znásobilo. Čoskoro sa pohrnú okolo chlapci na prenádherné výpravy a budú si z neho uťahovať až strach – táto predstava ho páčila ako oheň. Povykladal z vreciek všetko svoje pozemské imanie – rozbité hračky, guľky a všelijaké iné haraburdy – a podrobil ich dôkladnej prehliadke. Možno dosť na to, aby sa vykúpil z tejto práce za inú, ale zďaleka to nestačilo, aby si získal čo len polhodinku ničím neskalenej slobody. Nastrkal teda svoj skromný kapitál nazad do vreciek a vzdal sa myšlienky, že chlapcov skorumpuje. V tejto zúfalej, čiernej chvíli ho zrazu ako blesk osvietil nápad. Krásny, nádherný!

Vzal štetku a pokojne sa pustil do práce. Netrvalo dlho a na obzore sa zjavil Ben Rogers – práve ten, ktorého posmešky boli najobávanejšie. Blížil sa hop-skok-skok – známka, že srdce mu jasá a vyhliadky dňa má ružové. Ujedal z jablka a vydával tiahle, melodické húkanie, prerušované hlbokým bam-dam, bam-dam. Hral sa totiž na parník. Keď sa priblížil, zmiernil rýchlosť, prešiel do stredu ulice, naklonil sa hlboko na pravobok a takto naklonený opísal veľkolepý, na efekt vyrátaný obrat, lebo znázorňoval Veľký Missouri a musel brať do úvahy trojmetrový ponor. Bol parníkom, kapitánom a lodným zvoncom zároveň, a preto si musel